วารสารวิจัยการพยาบาลและการสาธารณสุข
Journal of Nursing and Public Health Research e270378
วารสารผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI และอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 1

ผลของโปรแกรมส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนต่อความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา

The Effect of a Self-Efficacy Enhancement Program on the Determination to Refuse Kratom Use Among University Students in Nakhon Ratchasima Province

รพีพัฒน์ รักกุศล[1], สายสุนีย์ เลิศกระโทก[2*], พริ้งพลอย นันทพรศิริพงศ์[2], ลลิตา พัฒนโพธิ์[2], กนกพร หง่อมสูงเนิน[2]

Rapeepat Rakguson[1], Saisunee Lertkratoke[2*], Pringploy Nantapornsiripong[2], Lalita Pattanapho[2], Kanokporn Ngomsoongnoen[2]

คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา[1], คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล[2*]

Faculty of Nursing, Nakhonratchasima College[1], Faculty of Nursing, Vongchavalitkul University[2*]

(Received: July 27, 2024; Revised: October 29, 2024; Accepted: March 24, 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนต่อความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 56 ราย แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 27 ราย และกลุ่มควบคุม จำนวน 29 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนต่อความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลและแบบสอบถามความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยสถิติเชิงพรรณนา และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม ในกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ โดยใช้สถิติ Wilcoxon Signed Rank test และระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ โดยใช้สถิติ Mann-Whitney U test

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.001) และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.001) ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนต่อความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมมีประสิทธิผลในการเพิ่มทักษะการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาได้ และควรเพิ่มการติดตามผลในระยะยาวของการคงอยู่ของพฤติกรรมการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม

คำสำคัญ: โปรแกรมส่งเสริมสมรรถนะแห่งตน, ความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธ, พืชกระท่อม, นักศึกษาระดับอุดมศึกษา

*ผู้ให้การติดต่อ สายสุนีย์ เลิศกระโทก e-mail saisunee_ler@vu.ac.th

Abstract

This quasi-experimental study aimed to examine the effects of a self-efficacy enhancement program on the commitment to refusing kratom use. The sample consisted of 56 university students from an institution in Nakhon Ratchasima province, divided into an experimental group (27 participants) and a control group (29 participants). The research instruments included the self-efficacy enhancement program for commitment to refusing kratom use, a personal information record, and a questionnaire measuring commitment to refusing kratom use. General data were analyzed using descriptive statistics. The mean scores for commitment to refusing kratom use were compared within the experimental group before and after participation in the program using the Wilcoxon Signed Rank Test. Additionally, post-program comparisons between the experimental and control groups were conducted using the Mann-Whitney U test.

The results indicated that after participating in the program, the experimental group had significantly higher mean scores for commitment to refusing kratom use compared to before the intervention (*p-value* < 0.001) and significantly higher scores than the control group (*p-value* < 0.001). These findings suggest that the self-efficacy enhancement program effectively improved university students' skills in refusing kratom use. Further research should focus on long-term follow-up to assess the sustainability of this behavior change.

Keywords: Self-Efficacy Promotion Program, Determination to Refuse, Kratom, University Students

บทนำ

ปัจจุบันการใช้พืชกระท่อมเป็นปัญหาที่พบได้ในกลุ่มวัยรุ่นแทบจะทุกพื้นที่ของประเทศไทย โดยเฉพาะการใช้พืชกระท่อมเพื่อความบันเทิงของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่อาจเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ ตามมาได้ ในปี พ.ศ. 2563 มีรายงานผู้ใช้พืชกระท่อมทั่วโลกประมาณ 10-16 ล้านคน (Veltri & Grundmann, 2019) สำหรับประเทศไทยมีรายงานการใช้พืชกระท่อมในปี พ.ศ. 2562 จำนวนมากถึง 5.12 แสนคน หรือคิดเป็น 10.19 ต่อพันประชากร (ปัณณทัต ตันธนปัญญากร, ทัศนพรรณ เวชศาสตร์, นลพรรณ ขันติกุลานนท์, ศศิวิมล จันทร์มาลี และอภิเชษฐ์ จำเนียรสุข, 2566) โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร มีผู้ใช้พืชกระท่อมสูงถึง 37 ต่อประชากรพันคน รองลงมา คือ ผู้ใช้พืชกระท่อมในภาคใต้ 25.4 ต่อประชากรพันคน (มูลนิธิศูนย์วิชาการสารเสพติด, 2566) ทำให้ประเทศไทยมีสถิติการใช้พืชกระท่อมมากเป็นอันดับ 3 รองจากกัญชาและยาบ้า (ศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2563) จากรายงานล่าสุดพบว่าผู้ใช้พืชกระท่อม อายุ 20-35 ปี ที่ใช้พืชกระท่อมเพื่อการสันทนาการ ทำให้ในปี พ.ศ. 2566 มีผู้ใช้น้ำกระท่อม

ในจังหวัดนครราชสีมาต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลด้วยอาการ วิงเวียนศีรษะ ใจสั่น หายใจลำบาก เป็นจำนวนมากถึง 1,700 ราย (เดลินิวส์, 2566)

พืชกระท่อมจะมีสาร Mitragynine ซึ่งเป็นสารอินโดลแอลคาลอยด์สำคัญที่พบในใบกระท่อม มีฤทธิ์แก้ปวดโดยมีฤทธิ์คล้ายมอร์ฟีนแต่มีความร้ายแรงน้อยกว่า (วุฒิเชษฐ รุ่งเรือง, 2563) ทำให้ผู้ใช้มีความรู้สึกกระปรี้กระเปร่า แต่ปัญหาในการใช้พืชกระท่อมที่สำคัญประการหนึ่งในคนที่ใช้พืชกระท่อมเป็นครั้งแรกอาจมีอาการมึนงง คอแห้ง คลื่นไส้ อาเจียน หากใช้ในปริมาณมากอาจจะทำให้เกิดอาการเคลิบเคลิ้มเมา เกิดความผิดปกติของกล้ามเนื้อทรงตัว ระบบประสาทรับสัมผัส มีการตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ ลดลง ในรายที่ใช้มาก ๆ หรือใช้มาเป็นระยะเวลานาน มักจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเม็ดสีขึ้นที่บริเวณผิวหนังทำให้มีผิวสีคล้ำและเข้มขึ้น มีอาการนอนไม่หลับ (ธวัลรัตน์ ชยาอนันตพัฒน์, 2564; สุจิตรา ทองประดิษฐ์โชติ, 2561) ด้วยเหตุนี้ทำให้พืชกระท่อมเคยถูกจัดอยู่ในสารเสพติดประเภทที่ 5 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 กลุ่มเดียวกับกัญชา เห็ดขี้ควาย ที่ออกฤทธิ์หลายอย่างผสมผสานกัน เริ่มตั้งแต่กระตุ้นประสาท กดประสาท และหลอนประสาท (พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522; วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, 2560) แต่ในปี พ.ศ. 2564 ได้มีการประกาศราชกิจจานุเบกษาที่เผยแพร่พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2564 ได้นำพืชกระท่อมออกจากสถานะยาเสพติด (พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2564, 2564; ราชัน คงชุม, 2565) และให้เป็นพืชที่ประชาชนปลูกได้ เปิดโอกาสให้บริโภค และขายได้ทั่วไป ส่งผลให้มีการใช้พืชกระท่อมกันอย่างแพร่หลายมากขึ้นในทุกพื้นที่ของประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดมาตรการเพื่อกำกับดูแลการเพาะปลูกพืชกระท่อมและได้มีการกำหนดมาตรการการขายโฆษณา และไม่เปิดช่องให้สำหรับเยาวชนที่อาจนำไปใช้ในทางที่ผิด (วนิดา อินทรอำนวย, 2566) ถึงแม้ว่าจะมีมาตรการห้ามขาย โฆษณา และไม่เปิดช่องให้เยาวชนเข้าไปใช้ แต่ก็สามารถพบเห็นการขายน้ำกระท่อมได้อย่างทั่วไป การควบคุมนั้นเป็นไปได้ยาก ทำให้ความมุ่งมั่นตั้งใจที่เคยปฏิเสธการใช้สารเสพติดของวัยรุ่นลดลง และส่งผลไปถึงพฤติกรรมการใช้พืชกระท่อมและสารเสพติดตามมา (นันท์ชัตสัณห์ สกุลพงศ์, อรพินทร์ ชูชม และณัฐสุดา เต้พันธ์, 2558) ปัจจุบันวัยรุ่นนำพืชกระท่อมมาใช้ในทางสันทนาการมากขึ้น โดยมักจะใช้ดื่มทดแทนการดื่มสุราเบียร์ เนื่องจากมีราคาที่ย่อมเยามากกว่า ดื่มได้ง่ายกว่า ประกอบกับช่วงวัยนี้เป็นวัยที่กล้าตัดสินใจทดลองสิ่งใหม่ ๆ อยากรู้อยากเห็น และต้องการเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน (กนิษฐา ไทยกล้า, 2561) จึงนำไปสู่การใช้พืชกระท่อมตามคำเชิญชวน คำบอกเล่าจากเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง วัยรุ่นบางกลุ่มนิยมดื่มน้ำใบกระท่อมแบบผสมยาแก้ไอ เพราะเชื่อว่าพืชกระท่อมทำให้สามารถทำงานได้นานและทนต่อความร้อนมากขึ้น รู้สึกรื่นเริง แจ่มใส มีพละกำลังทำงานโดยไม่เหน็ดเหนื่อย หายปวดเมื่อย ทำให้วัยรุ่นใช้ร้านกระท่อมเป็นสถานที่สังสรรค์แลกเปลี่ยนเล่าถึงเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น (กนิษฐา ไทยกล้า, 2565; ปัณณทัต ตันธนปัญญากร, ทัศนพรรณ เวชศาสตร์, นลพรรณ ขันติกุลานนท์, ศศิวิมล จันทร์มาลี และอภิเชษฐ์ จำเนียรสุข, 2566)

จากการทบทวนความมุ่งมั่นตั้งใจในการหลีกเลี่ยงสารเสพติดที่ไม่ผิดกฎหมายในวัยรุ่นที่ผ่านมา พบว่าโปรแกรมการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนมีส่วนสร้างความมั่นใจในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่และความตั้งใจ

ไม่สูบบุหรี่ได้ (ศิริญญา ชมขุนทด, พรนภา หอมสินธุ์ และรุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์, 2557; พรนภา หอมสินธุ์ และรุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์, 2565) ซึ่งการสร้างความมั่นใจให้ตัวเองนั้นจะเป็นพลังสำคัญที่จะป้องกันตัวเองไม่ให้เข้าไปข้องเกี่ยวกับสารเสพติดที่ไม่ผิดกฎหมายหรือยาเสพติดชนิดอื่น ๆ ได้ โดยเฉพาะความเชื่อในสมรรถนะแห่งตน (Self-efficacy) (Bandura & Wessels, 1997) นั้นสามารถส่งเสริมให้มีทักษะที่ดี นำไปสู่ความมุ่งมั่นตั้งใจในความสามารถของตัวเอง และส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ดีตามมาได้ โดยอาศัยแหล่งสนับสนุน 4 ด้าน คือ การให้คำแนะนำ และใช้คำพูดชักจูง (Verbal Persuasion) การใช้ตัวแบบ (Modeling) การจัดประสบการณ์ของการประสบความสำเร็จในการลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง (Enactive Mastery Experience) และการกระตุ้นสภาวะด้านอารมณ์ (Emotional Arousal) ให้รู้สึกมีแรงผลักในการคงไว้ซึ่งพฤติกรรมที่ดีในการปฏิเสธการใช้สารเสพติดที่ไม่ผิดกฎหมายหรือยาเสพติดชนิดอื่น ๆ ได้

แม้ว่าสถิติการใช้พืชกระท่อมในจังหวัดนครราชสีมาจะยังไม่มีรายงานการใช้พืชกระท่อมอย่างแน่ชัด แต่ปัจจุบันสถานศึกษามีสภาพแวดล้อมที่ถูกรายล้อมไปด้วยร้านขายน้ำกระท่อม โดยพบร้านขายน้ำกระท่อมอยู่ห่างจากสถานศึกษาในรัศมี 2 กิโลเมตร มีร้านขายน้ำกระท่อมกระจายอยู่ถึง 16 ร้าน และมีร้านน้ำกระท่อมเพิ่มขึ้นมาอย่างแพร่หลายภายในเวลาอันรวดเร็ว ส่งผลให้นักศึกษาที่อาศัยอยู่ในบริเวณเหล่านั้น มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมในการใช้พืชกระท่อม จึงทำให้มีโอกาสในการใช้พืชกระท่อมและมีโอกาสติดพืชกระท่อมมากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจการให้คำแนะนำและใช้คำพูดชักจูง การใช้ตัวแบบ การจัดประสบการณ์ในการลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง และการกระตุ้นสภาวะด้านอารมณ์ เพื่อเป็นการสร้างศักยภาพในองค์กร และพัฒนาโปรแกรมให้สามารถส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนเพื่อให้นักศึกษามีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมและช่วยลดปัญหาสุขภาพและเพิ่มคุณภาพชีวิตที่ดีของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนต่อความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม
2. เพื่อเปรียบเทียบความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาระหว่างกลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมและกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนต่อความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม

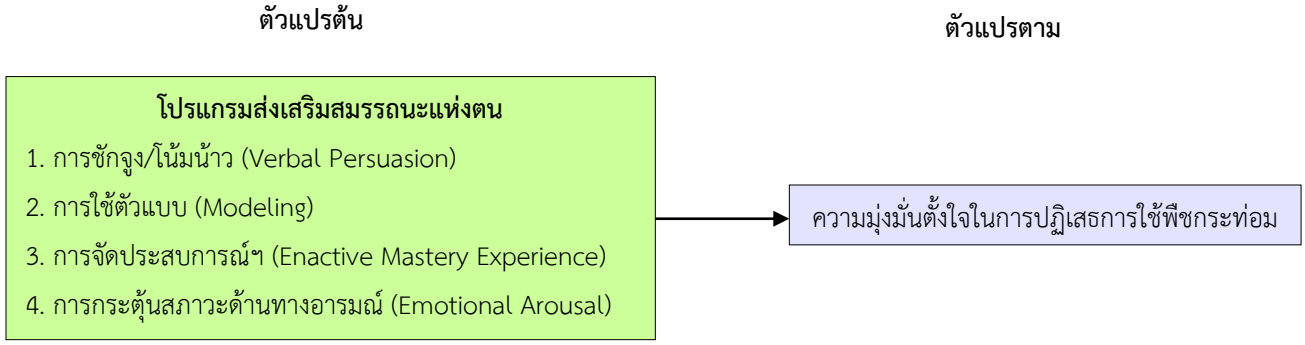
สมมติฐานการวิจัย

1. หลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ กลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมมีคะแนนเฉลี่ยความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมฯ

2. หลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ กลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมมีคะแนนเฉลี่ยของความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีสมรรถนะแห่งตน (Self-Efficacy) ของแบนดูรา (Bandura & Wessels, 1997) นำมาประยุกต์ใช้โดยอาศัยแหล่งสนับสนุน 4 ด้าน คือ 1. การให้คำแนะนำ และใช้คำพูดชักจูง (Verbal Persuasion) 2. การใช้ตัวแบบ (Modeling) 3. การจัดประสบการณ์ของการประสบความสำเร็จในการลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง (Enactive Mastery Experience) 4. การกระตุ้นสภาวะด้านอารมณ์ (Emotional Arousal) การสนับสนุนทั้ง 4 ด้านจะก่อให้เกิดความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมของนักศึกษาอุดมศึกษา ดังแสดงกรอบแนวคิดในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ชนิดสองกลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง (Two Group Pretest-Posttest Design) ดำเนินการศึกษาระหว่างเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน พ.ศ. 2567 ณ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ในระดับปริญญาตรี จำนวน 1,335 คน ที่พักอาศัยอยู่บริเวณที่มีร้านพืชกระท่อมในรัศมี 2 กิโลเมตร ในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่พักอาศัยอยู่บริเวณที่มีร้านพืชกระท่อมในรัศมี 2 กิโลเมตร จาก 2 คณะ ที่ยังไม่มีการเรียนพืชกระท่อมในบทเรียนคล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power 3.1.9.2 (Faul, Erdfelder, Lang, & Buchner, 2007) กำหนดค่าอิทธิพลขนาดกลาง Effect Size เท่ากับ 0.5 ค่าความคลาดเคลื่อน เท่ากับ 0.05 และค่าอำนาจการทดสอบ เท่ากับ 0.8

ได้กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มละ 27 คน และเนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นโปรแกรมใช้เวลาจำนวนหลายสัปดาห์อาจเกิดการสูญหายระหว่างการเข้าร่วมโครงการ (Drop Out) ผู้วิจัยจึงพิจารณาเพิ่มกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 10 จึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน สุ่มได้คณะหนึ่งเป็นกลุ่มทดลอง และอีกคณะหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม เมื่อสิ้นสุดโครงการกลุ่มตัวอย่างคงอยู่ทั้งหมด 56 คน (Dropped Out Rate = 6.67%) เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 27 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 29 คน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเจ็บป่วยเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล และอยู่ระหว่างการเดินทางไปต่างพื้นที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้

เกณฑ์การคัดเข้า คือ เป็นนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ระดับปริญญาตรีที่มีอายุระหว่าง 18-22 ปี ทั้งชายและหญิง และพักอาศัยอยู่ในรัศมี 2 กิโลเมตรจากร้านพืชกระท่อม

เกณฑ์การคัดออก คือ นักศึกษาที่อยู่ในระหว่างการลาเรียนในช่วงเก็บข้อมูล ได้แก่ ลากิจ ลาป่วย พักการเรียน เป็นต้น

เกณฑ์การยุติการเข้าร่วมวิจัย คือ ไม่สามารถเข้าร่วมโปรแกรมได้ตามกำหนดทุกครั้ง หรือไม่สามารถเข้าร่วมโปรแกรมอย่างน้อย 30 นาทีในแต่ละกิจกรรมที่จัดขึ้นในแต่ละสัปดาห์ หรือมีการย้ายสถานศึกษา/ลาออกจากสถาบัน และขอยุติการเข้าร่วมวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนต่อความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาจากกรอบแนวคิดทฤษฎีการรับรู้สมรรถนะตนเอง ของ Bandura & Wessels (1997) โดยอาศัยแหล่งสนับสนุน 4 ด้าน คือ 1. การให้คำแนะนำและใช้คำพูดชักจูง (Verbal Persuasion) 2. การใช้ตัวแบบ (Modeling) 3. การจัดประสบการณ์ของการประสบความสำเร็จในการลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง (Enactive Mastery Experience) 4. การกระตุ้นสภาวะด้านอารมณ์ (Emotional Arousal) ซึ่งในโปรแกรมมีองค์ประกอบของกิจกรรมดังต่อไปนี้

1.1 การให้คำแนะนำ/ความรู้เกี่ยวกับพืชกระท่อม และ ผู้วิจัยพูดชักจูงโน้มน้าวให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความตระหนักเห็นถึงผลกระทบเกี่ยวกับพืชกระท่อม ปัจจัยสิ่งกระตุ้นและความรุนแรงที่เกิดการใช้พืชกระท่อม การหลีกเลี่ยงที่เหมาะสมกับการบริโภคพืชกระท่อมเมื่อถูกชักชวน ใช้เวลา 60 นาที

1.2 ผู้วิจัยได้นำเสนอคลิปวีดิโอที่เกี่ยวกับผู้ที่ติดสารเสพติดร่วมกับใช้พืชกระท่อมและได้เข้ารับการรักษาแล้ว จนผ่านช่วงเวลาวิกฤตของชีวิต ทั้งในด้านการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมอย่างจริงจัง การหลีกเลี่ยงคำชักชวนจากบุคคลอื่น การปรับเปลี่ยนความคิดของตนเองไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกระท่อม และความสำเร็จและประโยชน์จากการไม่กลับไปใช้พืชกระท่อมซ้ำ จากนั้นผู้วิจัยเปิดเวทีพูดคุยในประเด็นที่น่าสนใจจากวีดีโอคลิปให้กลุ่มตัวอย่างได้ร่วมแสดงความคิดเห็น เช่น “จากวีดีโอท่านคิดว่าผลกระทบที่เกิดจากการใช้ยาเสพติด และพืชกระท่อมมีอะไรบ้าง” “ท่านคิดว่าอะไรเป็นปัจจัยที่ช่วยให้เขา(ตัวแบบ)ผ่านพ้นวิกฤตครั้งนี้ไปได้” “ท่านคิดว่า

ปัจจัยอะไรบ้างที่ช่วยให้เขาไม่กลับไปใช้พืชกระท่อมซ้ำ” เป็นต้น ภายหลังการพูดคุยผู้วิจัยสรุปประเด็นให้แก่กลุ่มตัวอย่างอีกครั้ง ใช้เวลา 30 นาที

1.3 การจัดประสบการณ์ของการประสบความสำเร็จในการลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง ผู้วิจัยจัดให้กลุ่มทดลองฝึกทักษะการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม และจัดฐานสถานการณ์จำลองขึ้นเพื่อให้กลุ่มทดลองได้เกิดทักษะและประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จที่ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยองค์ประกอบของการจัดฐานสถานการณ์จำลอง ประกอบไปด้วยฐานย่อย 3 ฐาน ฐานละ 20 นาที ได้แก่ ฐานที่ 1 การประเมินอาการผิดปกติและระดับความรุนแรงของการใช้พืชกระท่อมด้วยตัวเอง ฐานที่ 2 ฐานการจัดสิ่งแวดล้อม และการหลีกเลี่ยงสิ่งกระตุ้นที่จะนำไปสู่การใช้พืชกระท่อม และฐานที่ 3 ฐานการเสริมทักษะปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม และการเบี่ยงเบนความสนใจ

1.4 การกระตุ้นสภาวะด้านอารมณ์ ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการกระตุ้นทั้งหมด 4 ครั้ง ภายหลังการทำกิจกรรมในสัปดาห์ที่ 1 และ 2 ผู้วิจัยจะพูดคุยถึงประโยชน์ของการพยายามสร้างความมุ่งมั่นตั้งใจของกลุ่มทดลอง รวมทั้งการให้แรงเสริมโดยการพูดชื่นชม เป็นกำลังใจให้กล้าเผชิญปัญหาและพยายามฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ และในช่วงสัปดาห์ที่ 3-4 จะมีการกระตุ้นเตือน/ติดตาม โดยการโทรศัพท์พูดคุยสอบถามถึงปัญหา อุปสรรคในระหว่างสัปดาห์ให้กำลังใจ/ชื่นชม และให้คำแนะนำเพิ่มเติมเมื่อกลุ่มทดลองต้องการหรือสงสัย เพื่อให้เกิดคงไว้ซึ่งความมุ่งมั่นตั้งใจและพฤติกรรมที่ดีจากการได้รับโปรแกรม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ใช้เวลาไม่เกิน 10 นาที /ครั้ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

2.1 แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ที่เสี่ยงใช้พืชกระท่อม ได้แก่ เพศ อายุ คณะ ระดับการศึกษา การได้รับความรู้เรื่องการใช้พืชกระท่อม ประสบการณ์การใช้พืชกระท่อม

2.2 แบบสอบถามความมุ่งมั่นความตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม แบบสอบถามประกอบด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความมุ่งมั่นตั้งใจในการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการใช้พืชกระท่อม จำนวน 4 ข้อ ทักษะปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม จำนวน 2 ข้อ และประโยชน์ของการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม จำนวน 4 ข้อ แบบสอบถามชุดนี้มีทั้งหมด 10 ข้อ เป็นลักษณะข้อคำถามทางบวก 8 ข้อ (Positive Statement) คือ ข้อ 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9 และ 10 การวัดเป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ คือ จริงที่สุด 4 คะแนน ค่อนข้างจริง 3 คะแนน ค่อนข้างไม่จริง 2 คะแนน ไม่จริง 1 คะแนน และข้อคำถามทางลบ 2 ข้อ คือ ข้อ 2 และ 3 การวัดเป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ คือ จริงที่สุด 1 คะแนน ค่อนข้างจริง 2 คะแนน ค่อนข้างไม่จริง 3 คะแนน ไม่จริง 4 คะแนน กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยความมุ่งมั่นความตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม ออกเป็น 3 ระดับมุ่งมั่นตั้งใจต่ำ (10-20 คะแนน) มุ่งมั่นตั้งใจปานกลาง (21-30 คะแนน) มุ่งมั่นตั้งใจสูง (31-40 คะแนน)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำโปรแกรมส่งเสริมสมรรถนะแห่งตน และแบบสอบถามความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ คำนวณค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index (CVI)) เท่ากับ 0.90 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาสถาบันอื่นในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ที่พักอาศัยอยู่บริเวณที่มีร้านพืชกระท่อมในรัศมี 2 กิโลเมตร จำนวน 30 คน วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้เท่ากับ 0.79

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการแบ่งกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มควบคุม 30 ราย และกลุ่มทดลอง 30 ราย ผู้วิจัยให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย ระยะเวลาของการดำเนินการวิจัย ประโยชน์และผลข้างเคียงที่จะเกิดแก่ผู้เข้าร่วมวิจัย การเก็บข้อมูลเป็นความลับ รายละเอียดกิจกรรม เครื่องมือในการวิจัย การพิทักษ์สิทธินักศึกษา และขอความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัย

2. ผู้วิจัยดำเนินการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามก่อนการทดลอง ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป และ แบบสอบถามความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมก่อนเข้าร่วมโปรแกรม

3. จัดกิจกรรมตามโปรแกรมส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนของนักศึกษา ในกลุ่มทดลอง 30 ราย โดยใช้ระยะเวลาทำกิจกรรมทั้งหมด 4 สัปดาห์

สัปดาห์ที่ 1 ให้ความรู้คำแนะนำและใช้คำพูดชักจูง โน้มน้าว (Verbal Persuasion) 60 นาที การใช้ตัวแบบจากคลิปวิดีโอ (Modeling) 30 นาที ร่วมกับการกระตุ้นสภาวะด้านอารมณ์ (Emotional Arousal) หลังเสร็จกิจกรรมด้วยการพูดคุย ชื่นชมและให้กำลังใจในการพยายามสร้างความมุ่งมั่นตั้งใจ ใช้เวลา 10 นาที

สัปดาห์ 2 การจัดประสบการณ์ของการประสบความสำเร็จในการลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง (Enactive Mastery Experience) 60 นาที ร่วมกับการกระตุ้นสภาวะด้านอารมณ์ (Emotional Arousal) หลังเสร็จกิจกรรมด้วยการพูดคุย ชื่นชมและให้กำลังใจในความพยายาม และคงไว้ซึ่งความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม ใช้เวลา 10 นาที

สัปดาห์ที่ 3-4 การกระตุ้นสภาวะด้านอารมณ์ (Emotional Arousal) โทรศัพท์พูดคุยสอบถามถึงปัญหา อุปสรรคในระหว่างสัปดาห์ ให้กำลังใจ/ชื่นชม และให้คำแนะนำเพิ่มเติม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 10 นาที

4. ภายหลังครบ 4 สัปดาห์ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมหลังการทดลอง

สำหรับกลุ่มควบคุม ดำเนินชีวิตประจำวันตามปกติ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 2 ครั้ง ดังนี้

สัปดาห์ที่ 1 ใช้เวลา 10 นาที ผู้วิจัยพบกลุ่มควบคุม ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปและแบบสอบถามความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมก่อนเข้าร่วมโปรแกรม

สัปดาห์ที่ 4 ใช้เวลา 10 นาที ผู้วิจัยพบกลุ่มควบคุม ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปและแบบสอบถามความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมหลังเข้าร่วมโปรแกรม จากนั้นผู้วิจัยให้ความรู้ให้ชมวีดีโอจากตัวแบบ จัดประสบการณ์ และการกระตุ้นอารมณ์เช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง ผู้วิจัยแจ้งสิ้นสุดการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยวิธีแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมของนักศึกษาก่อนและหลังเข้ารับโปรแกรม โดยใช้สถิติ Wilcoxon Signed Rank test เนื่องจากค่าการกระจายตัวของข้อมูลไม่เป็นโค้งปกติ

3. วิเคราะห์การเปรียบเทียบความแตกต่างของผลต่างค่าเฉลี่ยคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมของนักศึกษาระหว่างกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลอง โดยใช้สถิติ Mann-Whitney U test เนื่องจากค่าการกระจายตัวของข้อมูลไม่เป็นโค้งปกติ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อการพิทักษ์สิทธิ์มนุษยชน และเคารพในความเป็นมนุษย์ของผู้เข้าร่วมวิจัย งานวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล เลขที่ 067/2567 ลงวันที่ 24/04/2567 และพิทักษ์สิทธิ์ผู้เข้าร่วมวิจัยโดยการชี้แจงข้อมูลต่าง ๆ อย่างละเอียดพร้อมทั้งตอบข้อสงสัยจากกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ถือว่าเป็นความลับและจะใช้รหัสของแบบสอบถามแทนชื่อสกุล การนำเสนอข้อมูลจะนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป

พบว่า กลุ่มทดลอง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 96.30 และเพศชายร้อยละ 3.70 เคยมีประสบการณ์ใช้พืชกระท่อม ร้อยละ 15.60 และเคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับพืชกระท่อม ร้อยละ 40.60 และกลุ่มควบคุม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 96.55 และเพศชายร้อยละ 3.45 เคยมีประสบการณ์ใช้พืชกระท่อม ร้อยละ 13.80 และเคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับพืชกระท่อม ร้อยละ 75.90 และลักษณะทั่วไปของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบจำนวนร้อยละ และค่าไคสแควร์ของกลุ่มตัวอย่าง ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ใช้พืชกระท่อม และการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับพืชกระท่อม (n=56)

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง (n=27)		กลุ่มควบคุม (n=29)		Chi-Square	P-value
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ		
เพศ					0.003	0.74
ชาย	1	3.70	1	3.45		
หญิง	26	96.30	28	96.55		
อายุ	Mean = 19.19 (S.D. = 0.39)		Mean = 19.31 (S.D. = 0.76)		0.001	0.48
ระดับการศึกษา						
ปริญญาตรี (ชั้นปีที่ 1)	27	100	29	100		
เคยมีประสบการณ์การใช้พืชกระท่อม	5	15.60	4	13.80	0.016	0.59
เคยได้รับความรู้เรื่องผลกระทบของพืชกระท่อม	13	40.60	22	75.90	4.582	0.03*

*p-value < 0.05

2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

ในกลุ่มทดลอง พบว่า ค่ามัธยฐานคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมของนักศึกษาอุดมศึกษา มีการเปลี่ยนแปลง คือ มีความต่างของค่ามัธยฐานคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมทางลบ จำนวน 1 คน และมีความต่างของค่ามัธยฐานคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมทางบวก จำนวน 26 คน เมื่อทดสอบทางสถิติโดยใช้สถิติ Wilcoxon Signed Rank test พบว่า คะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ สูงกว่าก่อนการหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.001) ดังแสดงในตารางที่ 2

ในกลุ่มควบคุม พบว่า ค่ามัธยฐานคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมของนักศึกษาอุดมศึกษา มีการเปลี่ยนแปลง คือ มีความต่างของค่ามัธยฐานคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมทางลบ จำนวน 12 คน มีความต่างของค่ามัธยฐานคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมทางบวก จำนวน 5 คน และมีความต่างของค่ามัธยฐานคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมคงเดิม จำนวน 12 คน เมื่อทดสอบทางสถิติโดยใช้สถิติ Wilcoxon Signed Rank test พบว่า คะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันที่นัยสำคัญทางสถิติ (p-value > 0.05) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม ภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ระหว่างก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

คะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธ		Mean Rank	Sum of Rank	Z-test	P-value
กลุ่มทดลอง					
ความต่างคะแนนทางลบ	1	1	1.00	-4.45	<0.001*
ความต่างคะแนนทางบวก	26	14.50	377.00		
คงเดิม	0				
กลุ่มควบคุม					
ความต่างคะแนนทางลบ	12	9.13	109.50	-1.65	.09
ความต่างคะแนนทางบวก	5	8.70	43.50		
คงเดิม	12				
Total	56				

*p-value < 0.05

3. การเปรียบเทียบค่าคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ

ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม ค่ามัธยฐานของคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม กลุ่มทดลอง เท่ากับ 27 (S.D. = 2.68) และกลุ่มควบคุม เท่ากับ 28 (S.D. = 2.44) เมื่อทดสอบทางสถิติโดยใช้สถิติ Mann-Whitney u test พบว่า ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม คะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน ที่นัยสำคัญทางสถิติ (p-value > 0.05) ดังแสดงในตารางที่ 3

ภายหลังครบ 4 สัปดาห์ ค่ามัธยฐานของคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม กลุ่มทดลอง เท่ากับ 39 (S.D. = 4.07) และค่าคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจของกลุ่มควบคุม เท่ากับ 27 (S.D. = 2.17) เมื่อทดสอบทางสถิติโดยใช้สถิติ Mann-Whitney u test พบว่าคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value < 0.001) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลต่างค่าเฉลี่ยคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฯ

กลุ่ม	N	Mean Rank	Sum of Rank	z-test	P-value
ก่อนการทดลอง					
กลุ่มทดลอง	27	28.30	764.00	-0.09	.44
กลุ่มควบคุม	29	28.69	832.00		

กลุ่ม	N	Mean Rank	Sum of Rank	z-test	P-value
หลังการทดลอง					
กลุ่มทดลอง	27	39.13	1056.50	-4.76	<0.001*
กลุ่มควบคุม	29	18.60	539.50		
รวม	56				

การอภิปรายผล

การอภิปรายผลการศึกษาครั้งนี้จะนำเสนอเนื้อหาตามลำดับผลการวิจัยพร้อมทั้งอภิปรายผลตามสมมุติฐานที่กำหนด โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

สมมุติฐานที่ 1 ภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตนต่อความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม นักศึกษาที่ได้รับโปรแกรมมีคะแนนเฉลี่ยความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม (Mean = 39.00, S.D. = 4.07) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม (Mean = 27.00, S.D. = 2.68) สามารถอธิบายได้ว่าการเพิ่มขึ้นของคะแนนความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมของนักศึกษาอุดมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา อาจเกิดขึ้นจากการที่ได้รับโปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตน ที่ประกอบไปด้วยการเรียนรู้จากแหล่งข้อมูลทั้ง 4 แหล่ง (Bandura & Wessels, 1997) ได้แก่ การที่กลุ่มทดลองได้รับ 1) การชักจูง/โน้มน้าว (Verbal Persuasion) 2) การใช้ตัวแบบ (Modeling) 3) การสร้างประสบการณ์ (Enactive Mastery Experiences) 4) การกระตุ้นทางอารมณ์ (Emotional Arousal) เกี่ยวกับพืชกระท่อม สาเหตุการใช้ ผลกระทบ สิ่งกระตุ้น และปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้พืชกระท่อม การหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ เมื่อถูกชักชวนที่เหมาะสมจะช่วยกระตุ้นให้ กลุ่มทดลองมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม ซึ่งการได้รับความรู้และการได้รับคำพูดชักจูงโน้มน้าวนั้นเป็นการพัฒนาการรับรู้สมรรถนะของตนเองอย่างหนึ่ง สอดคล้องกับงานของ พรนภา หอมสินธุ์ และรุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์ (2565) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตนเพื่อป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสูบบุหรี่ของวัยรุ่น โดยผลการศึกษาพบว่าการเปลี่ยนแปลงความมั่นใจในการไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และความมั่นใจในการไม่สูบบุหรี่ ดังกล่าวเกิดจากการที่กลุ่มทดลองได้เข้าร่วมโปรแกรมเสริมสร้างศักยภาพในการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสูบบุหรี่ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อเสริมสร้างให้เกิดสมรรถนะภายในตนจากแหล่งกำเนิดทั้ง 4 แหล่ง ซึ่งเมื่อผู้เข้าร่วมที่เข้ารับโปรแกรมได้เกิดการเรียนรู้จากแหล่งสนับสนุนทั้ง 4 แหล่งผ่านกระบวนการต่าง ๆ แล้วนั้น ย่อมส่งผลต่อการส่งเสริมสมรรถนะของตนเอง และก่อให้เกิดทักษะการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสูบบุหรี่ตามมา และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริญญา ชมขุนทด พรนภา หอมสินธุ์ และรุ่งรัตน์ ศรีสุริเวศน์ (2557) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตนด้วยการให้ความรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็น พร้อมทั้งจัดให้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับอารมณ์ และฝึกทักษะการปฏิเสธ ทักษะการจัดการอารมณ์

และความเครียดด้วยเหตุการณ์สมมุติ การเรียนรู้จากตัวแบบ และการกระตุ้นทางอารมณ์นั้นช่วยให้เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาชายหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่และตั้งใจไม่สูบบุหรี่ได้

สมมุติฐานที่ 2 ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมส่งเสริมสมรรถนะแห่งตนต่อความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการเลิกใช้พืชกระท่อมของนักศึกษาอุดมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม (Mean = 39.00, S.D. = 4.07) สูงกว่ากลุ่มควบคุม (Mean = 27.00, S.D. = 2.17) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (*p-value* < 0.001) สามารถอธิบายได้ว่าโปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตนต่อความมั่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม เป็นโปรแกรมที่ประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีการสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตนของแบนดูรา (Bandura & Wessels,1997) เน้นการพัฒนาสมรรถนะของกลุ่มทดลองให้เกิดทักษะในการปฏิเสธและมีความมุ่งมั่นตั้งใจในปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมได้ ในขณะที่กลุ่มควบคุม ร้อยละ 75.90 เคยได้รับความรู้เรื่องผลกระทบของพืชกระท่อมมาก่อน แต่พบว่าการมีความรู้เพียงอย่างเดียว ยังไม่มากพอที่จะทำให้เกิดความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมของนักศึกษาได้ สอดคล้องกับงานของ อโนทัย ฟุ้งขจร (2559) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตนต่อการรับรู้ความสามารถตนเอง ความคาดหวังในผลลัพธ์และพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี โดยผลการศึกษาพบว่า กลุ่มทดลองมีการรับรู้ความสามารถตนเองในการหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้นมากกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม (*p-value* < 0.001) ทั้งนี้จะเห็นว่าการได้รับโปรแกรมการส่งเสริมสมรรถนะแห่งตน ที่ประกอบไปด้วยการให้ความรู้คำแนะนำ ชักจูง โน้มน้าว การได้เห็นตัวแบบจากคลิปวิดีโอ การได้ลงมือฝึกทักษะในการปฏิเสธต่าง ๆ ด้วยตนเอง ร่วมกับได้รับการกระตุ้นทางอารมณ์หลังเสร็จกิจกรรมและในช่วงของการติดตามด้วยการพูดคุยสอบถามถึงปัญหาอุปสรรคในระหว่างสัปดาห์ ชื่นชม และให้กำลังใจในความพยายาม และคงไว้ซึ่งความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมนั่น จะส่งเสริมให้กลุ่มทดลองนั้นมีการรับรู้ความสามารถตนเองเพิ่มมากขึ้น และเก็บเอาความรู้ ตัวแบบ ทักษะที่ได้จากการเข้าร่วมโปรแกรมไปประยุกต์ใช้ และหากได้รับการกระตุ้นทางอารมณ์จากบุคคลอื่นร่วมด้วย จะเสริมให้นักศึกษาคงไว้ซึ่งความต่อเนื่องในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมได้

การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

โปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตน สามารถนำไปประยุกต์ใช้งานกับนักเรียนในโรงเรียน หรือ นักศึกษา โดยอาจจัดกิจกรรมหรืออบรมเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียน/นักศึกษา เพื่อให้มีทักษะการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อมที่เหมาะสม โดยเน้นการทำกิจกรรมที่ครบ 4 องค์ประกอบ คือ การให้ความรู้/คำแนะนำ การใช้ตัวแบบ การสร้างประสบการณ์ และการกระตุ้นทางอารมณ์ เพื่อทำให้เกิดทักษะในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม นอกจากนี้ยังสามารถนำโปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตนไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความมั่นใจในการปฏิเสธ

การใช้สารเสพติดชนิดอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงได้ เช่น การสร้างความมั่นใจในการปฏิเสธการสูบบุหรี่ บุหรี่ไฟฟ้า เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ หรือแม้กระทั่งสารเสพติดที่เป็นปัญหาสังคมอยู่ในปัจจุบันได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรเพิ่มระยะเวลาการศึกษาวิจัย เพื่อวัดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม หรือการคงไว้ซึ่งพฤติกรรมที่ดี แทนการวัดความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิเสธการใช้พืชกระท่อม เพราะการมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่สูง อาจจะไม่ได้นำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ดีเสมอไป

เอกสารอ้างอิง

กนิษฐา ไทยกล้า. (2561). *พืชกระท่อมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. กรุงเทพฯ: สถาบันสำรวจและติดตามการปลูกพืชเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกระทรวงยุติธรรม.

กนิษฐา ไทยกล้า. (2565). *รายงานฉบับสมบูรณ์ ตลาดการค้ายาเสพติดในประเทศไทย*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เดลินิวส์. (2566). *สุดอนาถโคราชพบผู้ป่วยติดน้ำกระท่อมกว่า 1,700 ราย ต่ำสุดเป็นเยาวชนอายุ 12 ปี*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2566 จาก https://www.dailynews.co.th/news/2819365.

ธวัลรัตน์ ชยาอนันตพัฒน์. (2564). การศึกษาความชุกของกลุ่มอาการร่วมทางจิตเวช และปัจจัยที่เกี่ยวข้องของผู้เสพพืชกระท่อมในโรงพยาบาลวชิระภูเก็ต. *วารสารวิชาการแพทย์เขต 11*, *35*(2), 1-16.

นันท์ชัตสัณห์ สกุลพงศ์, อรพินทร์ ชูชม และณัฐสุดา เต้พันธ์. (2558). การพัฒนาแบบวัดความตั้งใจในการเลิกใช้ยาเสพติดในผู้ติดยาเสพติดหญิง. *วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 33*(3), 144-151.

ปัณณทัต ตันธนปัญญากร, ทัศนพรรณ เวชศาสตร์, นลพรรณ ขันติกุลานนท์, ศศิวิมล จันทร์มาลี และอภิเชษฐ์ จำเนียรสุข. (2566). ความชุกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้พืชกระท่อม ของประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านกระแชง จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิจัยและพัฒนาวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 18*(2), 45-59.

พรนภา หอมสินธุ์ และรุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์. (2565). ผลของโปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตนเพื่อป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสูบบุหรี่ของวัยรุ่นที่มีความ บกพร่องทางการได้ยิน. *วารสารพยาบาลสภากาชาดไทย*, *15*(1), 161-167.

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 (2522, 27 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 96 ตอนที่ 74 ก.

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2564 (2564, 26 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 138 ตอนที่ 35 ก. หน้า 1-3.

มูลนิธิศูนย์วิชาการสารเสพติด. (2566). *รายงานการประชุมทางวิชาการ เรื่อง นโยบายยาเสพติดและการนำสู่การปฏิบัติ*. การประชุมวิทยาศาสตร์การเสพติด วันที่ 9-11 สิงหาคม 2566. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ราชัน คงชุม. (2565). วิวัฒนาการกฎหมายพืชกระท่อมในประเทศไทย. *วารสารการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ*, *1*(1), 45-48.

วนิดา อินทรอำนวย. (2566). *ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายพืชกระท่อม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2566 จาก https://www.parliament.go. th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=3244.

วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. (2560). กระท่อมกับกัญชาไม่ควรเป็นยาเสพติดให้โทษตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522. *วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก*, *15*(1), 1-3.

วุฒิเชษฐ รุ่งเรือง. (2563). พิษวิทยาของพืชกระท่อม. *วารสารเภสัชกรรมโรงพยาบาล*, *30*(2), 118-124.

ศิริญญา ชมขุนทด, พรนภา หอมสินธุ์, รุ่งรัตน์ ศรีสุริยเวศน์. (2557). ผลของโปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตนและการมีส่วนร่วมของ ครอบครัวต่อความมั่นใจในการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่และความตั้งใจ ไม่สูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชาย. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา, 9*(1), 91-103.

ศูนย์ศึกษาปัญหาการเสพติด คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2563). *บทสรุปของพืชกระท่อม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สงขลา: ลีโอ ดีไซน์ แอนด์ พริ้นท์

สุจิตรา ทองประดิษฐ์โชติ. (2561). *ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของ Mitragynine สารสำคัญในใบกระท่อม.* สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2566 จาก https://kratom.sci.psu.ac.th/wp-content/uploads/2021. หน้า 40-82.

อโนทัย ฟุ้งขจร. (2559). *ผลของโปรแกรมสร้างเสริมสมรรถนะแห่งตนต่อการรับรู้ความสามารถตนเองความคาดหวังในผลลัพธ์ และพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ของการศึกษาตามหลักสูตร สาธารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

Bandura, A., & Wessels, S. (1997). *Self-efficacy*. Cambridge: Cambridge University Press.

Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A. G., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. *Behavior Research Methods*, *39*(2), 175-191. https://doi.org/10.3758/bf03193146

Veltri, C., & Grundmann, O. (2019). Current perspectives on the impact of Kratom use. *Substance Abuse and Rehabilitation*, *10*, 23-31. https://doi.org/10.2147/SAR.S164261